

*Doordachte keuzes  
kunnen kwaliteit zichtbaar vergroten*

Arjan Smits  
Nathalie Reijers

# Mooi Nederlands met duurzaam

**Burgers bieden steeds vaker weerstand tegen de ontsiering van het landschap in en rond hun woonomgeving. Entrees van steden en zichtlocaties op recreatieve plekken worden desondanks dikwijls ontsierd door kale loodsen, silo's en bassins van agrarische bedrijven. Het project 'Bollenstreek Mooi Landschap' leert dat doordachte keuzes in de aanplant van groen in overleg met ondernemers en gemeenten de kwaliteit van het landschap zichtbaar kan verhogen. Dit vergroot ook de positieve belevingswaarde van het landschap en verbetert het woon-, werk- en leefmilieu.**

Ondernemers denken bij de aanleg van bedrijfspanden normaal gesproken niet in eerste instantie aan aankleding van deze loodsen met groen. Groen rondom bedrijfsgebouwen zien ondernemers vaak als lastig en als een kostenpost voor hun bedrijf. Er zijn echter voldoende mogelijkheden voor goede toepassingen van groen rondom bedrijfsgebouwen, die ook voor de ondernemer functioneel zijn. Zo kan een win-win situatie ontstaan voor de ondernemer en de omwonenden. Hierbij een voorbeeld hoe dat kan uit de Bollenstreek.

## **EENTONIGHEID DREIGT**

De Duin- en Bollenstreek heeft een cultuurhistorisch rijk landschap met een heel streekeigen karakter. Bollenvelden, weidegronden en natuurgebieden bepalen dit voor een groot deel. Daar-





# landschap en robuust groen

naast zijn ook veel kleinere groenelementen in het landschap aanwezig zoals lanen, houtwallen, bossingels, erfbeplanting en hagen. Deze groenelementen versterken de samenhang van het landschap en hebben vaak een grote waarde voor de natuur. In de loop van de tijd hebben veel van deze landschappelijke elementen hun oorspronkelijke functie verloren. Ze worden daardoor minder of niet meer onderhouden en verdwijnen uit het landschap. Het gevolg hiervan is het ontstaan van een veel eentoniger landschap en het verloren gaan van de streekidentiteit. In het landschapsbeleidsplan<sup>1</sup> voor deze streek heeft het samenwerkingsverband Duin- en Bollenstreek<sup>2</sup> dit als volgt omschreven: 'Het landschap van het Bollengebied komt buiten het bloeiseizoen soms wel erg schraal over. Het landschap maakt een minder verzorgde indruk en straalt minder kwaliteit van de eigen woonomgeving uit.' Om de identiteit van het landschap van de Duin- en Bollenstreek te versterken is het dus van belang dat de karakteristieke streek-eigen landschapselementen worden teruggebracht of hersteld.

## 'BOLLENSTREEK MOOI LANDSCHAP'

Om dit doel te realiseren hebben de Bollenstreekgemeenten (Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen) van 2004-2009 geld samengebracht in een landschapsfonds Bollenstreek. Dit geld werd echter maar zeer beperkt omgezet in groen. De oorzaak hiervan lag in de omslachtige aanvraagprocedure. Verder bleek voor veel agrariërs en particulieren de stap te groot om zelf het initiatief te nemen om de benodigde procedure in gang te zetten. Toen in 2007 bleek dat nog geen 7% van het beschikbare fondsen geld was

gebruikt, besloot het bestuur van Holland Rijnland<sup>3</sup> de resterende gelden actief in te zetten. Van 2008 tot 2010 heeft als gevolg hiervan het project 'Bollenstreek Mooi Landschap' gelopen. Doel van het project was het karakteristieke cultuurlandschap van de Bollenstreek te herstellen en daarmee de kwaliteit van het landschap zichtbaar te verhogen. Het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland heeft aan Landschapsbeheer Zuid-Holland en de Agrarisch Natuur- en Landschapsvereniging (ANLV) Geestgrond de opdracht gegeven deze overheids-taak uit te voeren. Landschapsbeheer Zuid-Holland heeft aan het onderdeel 'Robuust groen' gewerkt. Hierbij zijn op voornamelijk gemeentelijke gronden stevige beplantingen aangebracht langs lanen, entrees van dorpen en bij zichtlocaties op recreatieve plekken. In opdracht van de ANLV Geestgrond heeft Reijers Landschapsadvies gewerkt aan het onderdeel 'Aankleding landschap'. Hierbij is op zowel agrarische als particuliere gronden met beplanting gezorgd voor landschappelijke inpassing en herstel van historische landschapselementen. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO, onderdeel van Wageningen UR) heeft daarbij geadviseerd over het verkrijgen van de juiste beplanting op de juiste plek en Landschapsbeheer Zuid-Holland heeft de streek-eigenheid gewaarborgd.

## VOORKEURSLOCATIES

Binnen dit project kwamen in principe alle locaties in het buitengebied van de Duin- en Bollenstreek in aanmerking voor de aanleg van karakteristieke streek-eigen landschapselementen. De voorkeuring echter uit naar locaties waar dergelijke landschapselementen van oudsher aanwezig waren en naar beeldbepalende locaties die in de Regiovisie

*Herstel van een bollenland-schap met een haag als streek-eigen groenelement.*

*Als een ondernemer duurzaam te werk wil gaan is het belangrijk dat hij oog heeft voor zijn omgeving en dat hij een steentje wil bijdragen aan de verfraaiing van het platteland.*

Groen, Water en Landschap Duin- en Bollenstreek<sup>4</sup> zijn aangewezen als waardevolle gebieden voor natuur en landschap, en dan met name naar gebieden aangewezen als categorie: 'cultuurlandschap met bollen gerelateerde natuurwaarden'.

Bij de aanplant is gekozen voor streekeigen soorten zoals linde, zwarte els, es, eik, beuk en meidoorn. Bij de keuze van de beplanting is behalve naar de groeiplaatsomstandigheden ook naar de te vervullen functies van het groen gekeken zoals wintergroene beplanting voor camouflage, ecologische waarde voor insecten, vogels en kleine zoogdieren, geluiddemping, filtering van fijnstof, en ten slotte toeristische waarde. In enkele gevallen is ook het al dan niet giftig zijn van de gekozen soorten in de keuze betrokken. Ook is er gekeken naar de beste vorm van aanleg en of het wenselijk is direct het gewenste eindbeeld te realiseren. Er zijn in dit project twee plantseizoenen geweest.

#### OPEN DAG

Het project begon in juli 2008 met het vragen van aandacht voor het project door middel van persberichten en het verspreiden van een informatiefolder. In augustus 2008 en 2009 is het project onder de aandacht gebracht bij bezoekers van de agrarische open dag 'Bollenstreek in Bedrijf'. Aan de hand hiervan hebben mensen zich aangemeld. Toen de eerste beplantingen zichtbaar werden in het landschap nam het aantal spontane aanmeldingen sterk toe. De mond tot mond reclame van de deelnemers en de betrokken partijen zorgde ervoor dat het project vanzelf begon te lopen. Het werd zelfs zo'n groot succes dat het aantal aanvragen van bedrijven en particulieren al snel het beschikbare budget overtrof.

#### RESULTAAT IN GROEN

Bij deze aanvragen was er naast hagen en houtsingels veel vraag naar andere streekeigen landschapselementen als laanbomen, struikvormers, leibomen, fruitbomen en knotbomen die niet in de resultaatverplichting waren opgenomen. In totaal zijn op vijftig locaties landschappelijke verbeteringen gerealiseerd. Op twaalf locaties zijn onaanneembare objecten door beplanting ingepast in het landschap en op 38 locaties zijn karakteristieke streekeigen landschapselementen aangelegd waarvan negentien op particuliere gronden en negentien op zichtlocaties langs openbare wegen. In totaal zijn 8.000 meter haag, 2863 vierkante meter houtsingel, 399 laanbomen, 59 leibomen, 27 knotbomen, vijftig struikvormers en dertig fruitbomen geplant. De particuliere grondeigenaren hebben onderhoudsrichtlijnen ontvangen, zodat het onderhoud en beheer op een goede manier kunnen worden uitgevoerd om de kwaliteit van de beplantingen voor de toekomst te waarborgen.

#### PERSOONLIJKE BENADERING

Een belangrijke succesfactor is ook de persoonlijke benadering met bedrijven en particulieren. Om de gesubsidieerde beplanting te verkrijgen, hoefden zij niet een standaardformulier in te vullen en ergens bij een anonieme organisatie in te leveren. In plaats daarvan konden ze bellen met Reijers landschapsadvies, waarop er een adviseur bij hen aan huis kwam. Aanvrager en adviseur keken samen naar de beoogde locatie, en overlegde ter plekke over de beplanting, die de aanvrager op het oog had. Als de aanvrager het nog niet precies wist, of als de locatie bijzondere eisen stelde, kon ook de sortimentsadviseur van PPO langskomen om de mogelijkheden te bespreken. Kort daarna kregen de aanvragers dan een uitgewerkt plan, met foto's en specificaties van de beplanting.

#### GEEN GERINGE VERPLICHTINGEN

Nadat Reijers Landschapsadvies en aanvrager overeenstemming hadden bereikt over het plan, regelde de adviseur een hoveniersbedrijf, dat de beplanting inkocht en ter plekke kwam aanplanten. De particulieren en bedrijven moesten zelf zorgen voor de voorbereiding van de plantlocatie, zoals het weghalen van oude beplanting of een oud hek. Daarnaast ondertekenden zij een intentieverklaring, waarin zij zich verplichtten om de nieuwe beplanting tenminste vijf jaar te laten staan en goed te onderhouden. Dat is geen geringe verplichting, gezien het grote aantal geschoren hagen dat is aangeplant.





Jan Hoogeveen (bloembollenkweker in Hillegom en voorzitter Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging Geestgrond) stelt over het project: 'Het feit dat het project de beplanting en het hovenierswerk betaalt, heeft natuurlijk veel mensen aange trokken. Ook het werken met adviseurs die langs komen en daardoor maatwerk kunnen garanderen is zeer positief. Deze benadering heeft tot resultaat gehad, dat mensen voor inheemse en streekeigen beplantingen hebben gekozen, die ze anders misschien niet, of een schutting van de bouwmarkt hadden neergezet. Ook werden ze gestimuleerd om na te denken over de groene aankleding van andere storende elementen op hun erf of bedrijventerrein.'

#### WACHTLIJST

Bij het einde van dit project was er nog een lange wachtlijst ondernemers en particulieren die zich aangemeld hadden voor aanplant op diverse locaties. Zij konden door uitputting van het budget helaas niet meer worden opgenomen in dit project. Regio Holland Rijnland heeft ondertussen de ANLV Geestgrond opdracht gegeven voor een vervolg project waarin de andere geïnteresseerden kunnen worden voorzien van karakteristieke streekeigen beplanting. De helft van de financiering komt wederom uit het landschapsfonds Bollenstreek van regio Holland Rijnland en de andere helft uit de subsidiepot van het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP2)<sup>5</sup>. Dit project zal lopen tot het voorjaar van 2012.

Ondernemers ervaren steeds vaker weerstand tegen uitbreiding van bedrijven in het buitengebied i.v.m. ontsiering van het landschap. Ook in het kader van duurzaam ondernemen is het belangrijk dat de ondernemer oog heeft voor zijn omgeving en een steentje wil bijdragen aan verfraaiing van

het platteland. Het grote aantal aanmeldingen voor het bovengenoemde project geeft aan dat deze aanpak onder ondernemers een succes is. Uitbreiding van de gevolgde aanpak naar andere regio's is dan ook zeer aan te bevelen. Wie volgt het goede voorbeeld van de Bollenstreek?

#### NOTEN:

- <sup>1</sup> Samenwerkingsverband Duin- en Bollenstreek, 1997, De Duin- en Bollenstreek, een landschap van betekenis. Landschapsbeleidsplan Duin- en Bollenstreek (opgesteld door Bosch en Slabbers).
- <sup>2</sup> In 2005 is het Samenwerkingsverband Duin- en Bollenstreek met de Leidse Regio gefuseerd tot Holland Rijnland.
- <sup>3</sup> Holland Rijnland is het samenwerkingsverband van de gemeenten Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Rijnwoude, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude.
- <sup>4</sup> Stichting Duinbehoud, Stichting Het Zuid-Hollands landschap en het Milieu Overleg Duin- en Bollenstreek (MODB), 2006. Regiovisie Groen, Water en Landschap Duin- en Bollenstreek.
- <sup>5</sup> Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland. Zie ook [www.ec.europa.eu/agriculture/index\\_nl.htm](http://www.ec.europa.eu/agriculture/index_nl.htm) Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie is eindverantwoordelijke voor POP2 in Nederland.

#### VOOR MEER INFORMATIE:

Reijers Landschapsadvies, Nathalie Reijers (telefoon 06-27512987 of e-mail [nathalie@reijerslandschapsadvies.nl](mailto:nathalie@reijerslandschapsadvies.nl)).  
Praktijkonderzoek Plant en Omgeving, Arjan Smits (telefoon 0252-462126 of e-mail [arjan.smits@wur.nl](mailto:arjan.smits@wur.nl)).

*Landschappelijke inpassing van een kassencomplex.*